

(3) 2

...

* *

* *

כָּוֶרֶחַ יָגֵה בְּחֻצֵי הַחֹדֶשׁ

נָגְהוּ עַד כִּי פָנִי אֶל מוֹל הַשֵּׁמֶשׁ

בֶּן נֶגֶה תִּרְגוּמָךְ הוֹכִיחַ אֶמֶשׁ

כִּי פָנִי יִשְׁדָּה אֶל מוֹל תִּקְדֵּשׁ

* *

* *

אֵיךְ אֶל הַיֵּבֶל קָדֵשׁ תַּעֲלֶה עֲתָרָה

גִּבֹּר מוֹצִיא מִלִּין לֹא לוֹ מוֹדְעוֹ

כִּי דוֹבֵר וּבִקְרָבוֹ רוּחַ אַחֲרֵר

* *

* *

תִּרְגוּמָךְ דוֹד מִבֵּין כָּל רוּחַ

הֵבֵן שִׁיר וְתַהֲלֶה מִנּוֹ נִפְלְאוֹ

כְּתִבְתָּ דִּי בְּאֵר חֲרוּת עַל לוּחַ

מ א ת

מִלֵּין נִסְתָּן תִּקְצוּם לִפְנֵי . רַעַךְ כְּנֶפֶשׁ
נִפְתְּלֵי הַיּוֹשֵׁעַ וְיִוֹל

ב

מכתבים

דברי חכמה ומוסר

אשר קובצו מעד הלומדים, לבקשת ידידים, לתועלת התלמידים,
לשמוע בלימודים.

ברוך חכמה הוריתך. הורכתך במעגלי יושר.

משלי ד" י"א.

אליכם אישים אקרא, מורי התורה ומצדתי העדה;
וקולי אל בני אדם, אשר חנן אותם אלקים
בבנים, באמרי אל תחשבו ראשונות וקדמוניות אלי תבוננו,
חיל כי ינוח אל תשיתו לב, לשמוע קול הסורים תחת הסור;
כי חוח עלה ביד שכור ומושל כפי כסילים, האומרים לרע
טוב ומחזיקים מועשה אבותיהם בידיהם, ואין להם על מות
לשען, כי אם על אביהם אשר ילדם, וכעורים יגששו קיר,
ולא דעת ולא תבונה לאמר: אבינו הראשון חטא, ולא ידע
ואשם, או היה מוכרח במעשיו מעול ברוך, אשר הושם
בימים ההם על צארי האומה. תנו לה" אלקים כבוד עתה
אשר שמו החכמה יא על הארץ בדור החכם הזה, טרם יחשיך
אור בביתם וטרם יתגבשו רגליכם על הרי נשף; כי כאור
בקר יאיר שמש כל היום, ונזקק לא עבות, הוא אות
על מיטב היום.

אמת משל היה, כי אין חכם כבעל הנסיון, ואמת
הוא, כי כל ימי נאטערת על ימי חרפי, אשר
חלפו כמו רגע, ויחזדו באפס תקוה, ולא למדתי חכמה,
מאשר בימים ההם הכל נשכח מאומותינו, אשר גרשו מהסתפת
בבתי הלימוד ומחקות בלל החכמה, והיו בנינו כנטיעים בל
נטעו.

קלב

מטעו, כל שורש בארץ גועש, ואף נשף בהם ויכשנו;
ואני בתוך הגולה, גולה וקורה וכמקרה הכסיל גם אני יקרני,
ואומר אחד נאמי ותחלתי!

אחר

כל הדברים האלה אודה לאלקי ישעי, אשר נחני
באורח מישור, אחד הביעי לימי העמידה לטעום
בקה המטה אשר בידי מיערת הדבש הנוטף מנועם לשוננו
הקדושה (אשר כנודע, לה יכרעו כל לשונות הגוים) ובחוקר
יעיר לי און לשמוע בלימודים ועיר שם ועיר שם, עד אשר
לכקשת אחי ורעי העזתי לכתוב מפט מועד, והם הם אשר
העירו את רוחי לעלות ולראות במאמרי הזה, להועיל כפי
כחי לכל כושל, ועל זה קראתי דברי חכמה ומוסר: יען
כי כך היא חוכתינו וכך יפה לנו ללמד את בנינו חכמת התורה
אשר תבוא בראשונה ואחריה ימלא ישתו מוסר השכל, נדק
ומשפט ומשלים, אשר באחרונה יסעו לדגליהם, לאיש ואיש כאשר
תשיג ידו, וכאשר נדכו לנו לקרבה אל המלאכה לעשותה.

אחרי

יכונו איפוא אל כל קורא דברי האגרת הזאת לדון
איתי לזכות: יען כי לא עלה על לבי לעשות
לי שם כשם הגדולים אשר בארץ: אך מאהבתי לראות שלום
אחי ושלום אמן אדם אמן קדשים אשר ברגליהם ולהודיע מחשבתי
בלימודם בחכמה ומוסר. ואם ימצא תמצא בידי דבר מה,
אשר לא יישר בעיניך, הוכח תוכיח את עמיתך, ולא תשא
עלי עון אשר חטא; כי אני מוכן ומזומן לנטל ראוני מפני
רצונך, ואף כי להטות אחרי רבים אשר דעתם אעגדם
עטרת לי.

ואתה

קורא נעים אדריכני דרך זו אלך, כי לעשות
רצונך מפני, ואתה תבאר ולא אני.

שלשה

המה מיטיבי צעד בחכמה, וארעיה,
מיטיבי לבת במוסר, הנה הנם שבעה מיטיבי
מועם בארץ יון, אשר גללו אור מפני מוסר, ובארץ אלמות
ולא

זלל סדרים, אור ננה עליהם, וחתר שהיו חכמים עוד למדו
דעת את העם במוסר השכל על דרך שאלת הרב ותשובת
בתלמיד, ומה שאז נר זה להאיר עיני הנערים, אשר בהלכו
יראו אור: אם כן איפוא כאשר הורנו הרב במורה נקבל דרך
אמת מכל אגמרו, יפת אלקים ליפת וישכון באהלי שם, והיה
לנו ליד ושם במאמרינו זה (א) אשר נכתוב ללמד בני יהודה
קשת הלשון וכווננו מינס על יתר כל אומה ולשון, כאשר מבאר
מים חיים נשאנו, וממנו המקדש ילאו, והיה פרים למאכל
בארץ הלוו הנשמה, ועליהם לתרופה בארץ החיים, וכל
דואיהם יכירום כי הם נטועים שורק כלה זרע אמת, זרע
דרך ה" אשר הכדילים בתורתו וקדשם במוצתיו מעשה ידיו להתפאר

ובראש אמיר אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי
ותתפלל אל אל עליון אשר הופיע מהר פארץ
ובחר בנו מחד לשבתו, ישלח עזרו מקודש יחזיק בימיני לסמכני
אז יחזיק במעוזי יעשה שלום לי, שלום יעשה לי, זה המלי
אחרי התפללי אל צור נואלי.

אלהי אבי בעזרי, אלהים ה" צורי
עתה האל האר נרי, חובי סלח שלח צרי
חבוש הנק הרוג יצרי פרוק עול שם על צוארי
אז יערב לך שירי, עת כי תבוא על שכרי.

קמא לבס, זרע קדש חקל עזו, כזי תפארה, אשר
עלה על לבי לכתוב על דברת חקירת הנערים, כל
בת וכת לבי למודה; והיה בידכם לקו דק ולמשקולת משפט,
אשר בו תמוודו אלף לאלף חכמה, וכנייתם כאשר עם לבכם
פטוב במקמה יבנה בית, ובתבונה יתכוון וכדעת מדרים ימלאו.

ראשית

(א) כאשר עשה האדם הגדול בענקים בעל הכוז, ואחריו הדב
בעל כוז שני, בעל שומר אמונים, ועוד שלמים וכן
רבים אשר באו אחרים.

ראשית החקירות.

רב. בני ותלמידיו! הנה בא העת, אשר בו ראשי העם וקציני העדה נוסדו יחד לשמוע אשר למדתם להועיל מיום בואכם אל המקום הקדוש הזה: וכל העם אשר בדגליהם הכס כוטים חזון לאשר אשאל, ולאשר תשיבו, אורו עתה כגבר חלכם; ואם חכם לבכם, ישמח לבי גם אני: ראובן ככורי אתה אשאלך והודיעני: מה היא חכמה?

ראובן. ראשית חכמה יראת ה'.

רב. ומה הוא יראת ה'?

ראובן. הן יראת ה' חכמה.

רב. אתה בעיני כמתעתע, בהשיבך על השאלה עש השאלה עזמה?

ראובן. שני הדברים היקרים האלה הם קשורים יחד כשלהבת בנחלת, וכנפש בגוף ואל יתהלל החכם בחכמתו, כי אם השכל וידוע את ה': ולא יקרא ירא ה', כי אם החכם יודע את אלהיו.

רב. איכה יוכל קרן מחומר לידע את אלקיו, אשר הוא אל מסתתר, ואשר מלא בפינו לאשר לא יראני האדם ומי?

ראובן. כנים דבריו, מארי וחלופי, כי בני האדם לא יתקנו לעלות אל ה' להכירו מנצח מהותו פן יפרוק בס; וזה אשר למדנו רבותינו במשל הגבד, אשר משלו על הארבעה אשר נכנסו לפרדס, והפילומוק באמרו, אלו ידיעתיו הייתיו: אך חובתינו היא להכיר בוראנו מנצח מעשיו, כאשר הורנו בעל חובת הלככות בתפילתו היקרה: אלהי אדעך מזה שלא אדעך, נסתרת

נסתרת ולא תראה, והכל ממך מלא; והיא ידיעה הנכונה, בהיותה מן המאמר אל הקודם.

רב. כרש עתה דעתך בהדרגה?

ראובן. הנני ועליתי בסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ומשערי אחזה אלוה. בראיתי טבע וחומר היסודות חוזרים חלילה, הגלגלים, המאורות, כוכבי השמים, וכל כסיליהם יומם וליילה לא ישבותו, ומזכרתיים במעשיהם; אגזור אומר כי גבוה מעל גבוה שומר ונשמים עליהם, ופעלה ברעיוני משפל מזכי לרום שמוי לידע ולהודיע, כי הוא הכורא, הוא האל, הוא היוצר אשר לא סר מהיות, לפניו לא נוצר אל ואחריו לא יכיה.

רב. היטבת לראות; זה האחר (*) אברהם אבינו ראש המאמינים ועלה בסולם הזה, כאשר הוריתך, והאמין בה" ויחשבה לו צדקה; אך לא כל הדעות שוות ואין כל אדם זוכה לבקש גדולות כאלה?

ראובן. כך למדתני, יחזי ואלופי, האדם הגדול בענקים ידע את כוראיו בלא קדימת ידיעה, ומצד מעשיו; אך אהבנו ידעמיהו מואשר אבותינו ספרו לנו כועל פעל בימיהם מימי קדם.

רב. אם נחזיק מעשה אבותינו בידינו, ציה גם אנחנו ככל הגויים ונקבל אשר גבלו ראשונים, והעולה על רוחם, ונכחד את חלקי הנכר, אשר עבדו אבותינו בעבר הנכר?

ראובן. אנו וביתינו געבוד את ה', כי אלוקים קדושים הוא, אשר נקה את אברהם, וזכר אליו בך אל פה.

פה , נגלה ליצחק , ובחר ביעקב , זהדברים האלה
 נודעו לאבותינו יוצאי מצרים איש מפי איש ; ועם כל
 זה לא שמעו אל משה , עד אשר עשה לעניהם האותות
 והמופתים , וינורו על ים סוף ; עד אשר ראו עץ
 בעין , כי ה' נגלה אליהם , ולא האמינו כי ידבר
 אלקים את האדם וחי , עד רואם כבודו בעיניהם ,
 ושמעם באזניהם את אשר דבר . אם כן אמונתנו
 היא אהבה תלויה בדבר קים , אשר ראו עינינו ,
 ושמענו לבנו את כל מעשי האלקים , עליהם אין להוסיף
 ומהם אין לגרוע .

רב . אם כן אם לא ראינו לא האמנו ? ומה צימנו לשכנינו
 ונשפחות האדמה , אשר הורגלו לשרת עץ ואבן ?

ראובן . שאל נא לימים ראשונים , אשר היו לפנינו , הנסה
 אלקים להוכיח לעמים רבים על אמונתם ? הוא הלא
 המבול על העולם , על אשר השחית כל בשר את
 דרכו על הארץ ; כלל שפת כוני המנדל , על אשר
 נכה לבס להשחית : הפך סדם ואמותיה על רודפם
 עניי עם ונאחז שכעת לחם ?

רב . ומה יצא לנו מן הכלל הזה ?

ראובן . מן הכלל הזה נבין , כי אחרי אשר אבינו הראשון
 מרה מצות בוראו , כנטותו אחרי תאוותיו הנופיות ,
 לא זכה להכתן לו תורה ומצוות ; ולא נתחייבו הוא
 וזרעו , כי אם כמעט מהם , והם שבעה מצוות ,
 אשר הם טבעיות למין האדם , כחוקים אשר נטע
 הטבע בשאר מיני החיים , אשר הם לקיום המין
 ולתועלת המין , ובהם יזכה לאכול הפרי בעולם הזה ,
 והקדן קיימות .

רב . אם כן נאמין כי כל בני אדם יזכו לחיי העולם הבא ?

ראובן . אני רואה כי אתה מנסה אותי , אם שכחתי אשר
 למדתי , או אם הלכתי בשרירות העם , אשר לא
 ידעו את ה' , ואת המעשה הטוב אשר עשה ? אם
 כן אפרש מה שלמדתי על הענין הזה , ומה שהוסיפו
 למורי

למודי הספרים אשר הוריתי • אלו מאמנים, כי
 פועל אדם ישלם לו בוראו בשכר ועונש הראוי, וכי
 אין משא פנים בדבר, ועובד אלקיו יפומד לשכר,
 והמורה יעונש, ושופט כל הארץ יעשה משפט לכל
 כקטון כגדול: אך חסידי אומות העולם יזכו לקיו
 העה"כ כפי מעשיהם, ואנו כפי מעשינו כאשר גס
 באומתנו כל אשר בשכ ישראל יכונה, יקבל שכר על
 מעשי התורה המוטל עליו והכסף ייטול מוסף על זה שכר
 עמלו במוצאות הקרבן ושאר הדברים המוטלים עליו:
 כאשר בארץ הללו אורע בן המלך לא יטול פרם כשירת
 הסף, ושומר הסף לא יקבל שכר כסופר המלך, ולא
 הסופר כמשנה; סוף דבר לפום צערא אגרא •

דב • היטבת דבר: כל הנקרא בשם ה' ימלט, ודי לכל
 כוצר להודות במציאות בוראו, ולקיים ז' מוצאות המוטלות
 עליו: אך אנו אשר בחר בנו מכל עם חל עלינו חיוב
 כל המצוות: אם כן איפוא הגידה נא לי כל הגדולות
 היוצאות מן התורה הזאת, אשר שם משה לפני כל ישראל?

ראובן • התורה האלקית הזאת תסוב על אהבת האל ואהבת
 הריע; ככתוב ואהבת את ה' אלהיך, ואהבת
 לרעך כמוך •

רב • ראובן בני! ראה ראיתי כי ה' עמך השב אל לבך כל
 אשר למדתיך, דע את אלקי אבך, ועבדו בלב
 שלם מולד הקבלה, ובנפש חפצה מולד המקרה; ויחל
 ירחיב לבך בידיעתו ויגלו לך סודות הבריאה, ויטבע
 ותמצא מן ושל טוב בעיני אלקים ואדם •

החתימה בדפים הבאים •

גיד' יפקד מקומם

ה

בקורת ספרים חדשים

הפילות ישראל חלק ראשון הכולל מדורן מכל השנה
כל"ה, חלק שני הכולל מדורן מכל
מכל השנה מתורגם אשכנזית, ברלון בדפוס חברת מיון
נעוים שנת ה"קמ"ו ל"ב"ע.

גבעטי דער יודן חייק דאס גאנצי יאהר, אינדרזעצט אויך
מיט ערקלעהרנדן אנדערקונגן פרוצנט
פאן דוד פרידלענדר - ברלון, אים פרלאג דער פרייז
שול, שנת ה"קמ"ו ל"ב"ע.

שתים שכן אחת היא קדר התפלה מכל השנה מתורגמת
אשכנזית ע"י האלוף התורגי ר' דוד פ"ל ל"ו,
צודע בשערים שמו. יאל הספר הזה מתחת מכשם הדפוס במועד
העבר ראשון הוא למדעי השנה - תוארו יפה, איכות טוב
וואוד, כמותו קס"ב עלים החלק הא", רב"א החלק הב",
ארכו שמונית העלה, מקמו בעד א"ר"ט ח" גזולים פרייטש
קוראנט.

בבר אחרי תפלה בכל לשון. זהו תשובה נחמ
לאותן האומרים מזה להתפלל בלשון עברית להיותה
לשון קודש. טעם האגשים האלה בטעם כנוי זה, בחשבם
שקודם תואר בלשון, וזה אינו בפי משפט הלשון * כידוע
לדוברי

א"ח אפס ויסקל כחאר שהוא פיוס לא קודש, ב"ח ופאת מין שם
לשון שהוא מין קבוצה. ועוד דאיה לדבר מספרי קודש בכחיות
מחיות, הכאמר תמיד לשם קודש, וכך אחרו בת"כ על וואמר
בתורת בד קודש סיחור ושל קודש וכך כל כונא באלו השמות שאין
להכדיל בין הקדש לזבד.

לדבריו צמות • אך שיעורו לשון של קודש , כלומר

שבה נכתבה התורה הקדושה • אמנם אם יש לאל יד איש להבין לשון קודש כלשון עמו אשר נר בתוכו , ורצה להתפלל כלשון התורה לזיווגה חביבה אליו , הרשות בידו • אבל לאותן האנשים המצופפים בפניהם מה שאינם הוגים בלבם , והם בע"ז הרוב באחיבו בית ישראל , באיש כאשה , כקצין כדל , כלומר באיבו לומד , כרב כתלמיד , בודאי שמן הראוי למחות בידם , ולאחור להם שתפלתם אינה עולה להם , פגול הוא לא ירצה , בהיות התפלה במקום הקדושות שמוחזקה ורה פוסלתו , וכך

אמרו **תפלה צריכה בונה ואף שרבו אנשי לבב עקש ופתלתול** המסכלים המאמר הנעים הזה , מכארים אותו ע"ד שאפשר להתפלל בנתיבי שפתים לבד , ובדברים שענינם בלתי נודע למי שיזכור , רק שיכון לבו לשמים , הנה בכל זה הוא דבר מפורש שאין צורך חזוק לדבר דעת ודבר לבב , שאין בונה בלי הבנה • ולכן נכרך את הרב המתרגם ה"ל לאל עליון על אשר נדברו לבו לתרגם התפלות כלשון אשכנזית שפת ארץ מולדתנו ודעת עם אשר אנו יושבים בקרבו , כלשון צה ונקי , ובאר הטב המקומות הנריכין באור , למען לא יהיו עוד רוב בני ישראל דובכים שפתי ישיבים באין מבין , כי אם יתענגו ברוב תענוג בהשתפך נפשם ולבם לפני יווצרם לטוב להם • כי אף שבמעט בכל דור ודור קמו אנשים לתרגם התפלות עבור הנשים הבאות בית ה"ל להתפלל , הנה הברת פניהם צנתה בס שמדלי חכמה ומדע בועתקו , כי המלאכה היתה נמכזה בימים ההם בעיני לומדי העם אשר גבה לבם מלכתוב ספר שימה צפי ההמון , ואף כי פי הנשים , ולזה נמכזה לדלי עם הארץ אשר אחרי בצעם לבם הולך , והמה עלגו לשון זבלעני שפה ידברו למרבה הקלס והבוזין , וסופו מביא לידי חטא , כי געלה נפש הקורא בהם ובדבריהם , עד שנהיתה התפלה לטורח ולמשא בעיני בנות ישראל המדעות כגון לדבר צמות כלשון העמים ולא יבירו לדבר יבדית • לא בן ה"ר"צו ה"ל , איש נכבד מאוד ושר וקצין בעמו , תורני ואזהב חכמה , איש משכיל ונכון לשם , אשר בכל אלה לא השיב ידו מלעזור לעמו מצריו , המה משחיתו לשון המחבילים כרם ה" הוא קם וסקל המסלה ויישר ארחות עקלקלות , למען הנעים התפלה בעיני כל העם , כאשר יראה הקורא כן בתרגומו הך והבהיר , כן בפיראשו המפורש דבר ושם שכל להבין כינת מתקני התפלה על בוריה • ולכן לא שמר המלות כי אם הכונה לבד , כדרך המתרגם היותר שלם במלאכתו

במלכותו מהעיר עליו ה"רמז"מון בהקדמתו לתרגומו על התורה
דמיון זה בשיר קבלת שבת המכונה לכה דודי בחרוז ד" יתרנס
עמי (דיון פאלק איזע דיון שמו) והוא בראה בור לכאורה, אבל

באמת הוא בנות המזרח, כי אמר אל העיר המלוכה
הנזכרת כפ" הקודם לבשי בגדי תפארתך ומה הן בגדי תפארתך
עמי כלומר עם המזרח, ומה נאה מאוד לכונה בדרך המליצה
לבוית בגדי תפארת העיר, ואין כאן להאריך בזה, אך אביא
במילים מעטים ב" ראיות לפי" זה לא היות הדבור בכל העיר
מזכר אל העיר לא אל העם ב היות משקל לבשי משקל נקבה
כ"מ עיר לא כן עם שהוא לשון זכר. דומה לזה בתפילת ראש
השנה במאמר ובכן תן פחדך ונ" תרגם כמון שידענו
(א"ל וא איבנתיט וויא וויר), הנה בתיבות (א"ל וא) הוסיף השלים

מל"ח המאמר לאמור ויעשכל הנוסחא חמת לעשות רצונך ולעבוד
במון שידענו אמתנו עם בדיתך זנו" וכן בתפלת בעילה השכיל
לתרגם אהה הברדלת (אמר דוא האסט) חבר בזה המאמר
עם המוקדם באופן נאה ונעים לאמר בלתי אטילו מותר הנדול
ש"ש לאדם מן הבהמה אין כי הכל הכל, ואין לו להתנאות
עליו, אין זה כי אם אתה הבדלתו לעמוד לפניך לסוב לו וא"כ
אין יאמר המומר ליוצרו מה תפעל - ורבים כאלה אשר מי
יוכל לספור אותם - אבל מי יתן וחדע למה יצא הרב בפירושו
השיר לשבת אל אדון על כל המעשים מידי הפשוט להסיר כנוי
אותו על יצולם ולא על האדון? ואם הוא רחוק, הלא

במאז במוהו הרבה במקרא כאשר הראה הר"אב"ע בדמו מקומות.
ופרטט שכל הכנויים הקודמים לזה והבאים אחריו סובבים אליו -
גם את זה ראיתי בפסוקי ויתן לך תרגום כי
גאל"ה את יעקב ובישראל יתפאר

(דער דער עויני ערלעזט זיינט ויך יעקב; בערנליך אין ישראל),
ולא מנאתי טעם לו, ואמרתני שגנה היא היוצאת מתחת הדפוס
להקדים המאמר והראוי (דער עויני ערלעזט יעקב, זיינט ויך
בערנליך אין ישראל), אך שלא גרסם בלום בטעות, הנה שגיאות
מי יסון כלן.

בבאורו לפרקי אבות הלך הר"ם בעקבות רבינו משה בן
מימון, כאשר העיד בעצמו בחלק האחרון
להקדמתו היקרה מפי, כי יש בה דברים טובים ונכונים מאוד
על ענין התפלה, אשר יארכו מלהעתיקם פה, אבל לא אמנע
מלקצר ולאמר שזון מנחו "שהתפלה היא הבחינה שיעריך
כל"

כל איש
השכיני
אחד אחד
ומעללי
השער
העתיק

הבוראה
שיפט
השאר
לוח לבו
עוד עני
הספר
דוד המל

מאז
התפר
המסך
הספר

סוף

ליון ק

עוד

דגנו

הגאון
דגנו

"כל איש ישר על הבטרתות שבינו לבין קונו המשיג לו בכל שעה,
 "ושבינו לבין הכריות ומה שחייב להם מפאת היותם כלם בני
 "אח אחד, והמשפט שיעשה בינו לבין עצמו על פעולתיו
 "ומועלליו, לראות בעין שכלו, אל תוך ימיו שעברו למען
 "השגור באותם הבאים מן השגנות והחשאים שעקש בהם ששכנר
 "העתים וגו'". ואומר אני שטעם שם תפלה שהזכיר על

הבוראה הזאת מסייעו, היות שורשו פלל והוא נרדף לענין
 שפט בדכתיב ופללו אלהים. כמיטב המועט הזה כך מיטב
 השאר, כלו מחמדים, דברים הראוים שיכתבם כל איש על
 לוח לבו לכלתו שכח אותם כל הימים. ויודי דברי זכור אזכור
 עוד ענין האורות חרותים על לוח נחשת ונדפסים לפני שער
 הספר, מלאכת אחרש מהיר במלאכתו. הכבוד הוא כבוד
 דוד המלך ע"ה אשר שר בו את מוזמוריו, והוא סימן התורה.
 מזדו כלי קטורת עומד עליו מונח ועשנו עולה, והוא סימן
 התפלה, ע"ה"כ תכון תפלתו קשורת לפניך, מאחוריהם
 המסך, והוא סימן הקודש. שלש אלה נכללים בזה
 הספר המוכנה בשם תפלות ישראל.

סוף דבר, וי יתן והי' הספר הזה ביד כל איש מישראל
 להסיר העקמומיות שכלכות ולמחקה המיסור והשלום
 לאין קץ.

ו — — ע — —

ד ב ר י

עזה המאספים אל קוראי מכתבם הנחמדים וחנעמיים.

הננו יואים שגית בררת וחיל ע"ה אגרת אחתי השומרוני
 (חדש אדר א' העבר) אשר שלח לנו הסכמת הרב
 הגאון המפורסם דק"ק פראג נ"י על תרגום ר"י אסמן גלוגא,
 בדפוס באשר יואה ערס גמר הספר בשנה העברה. והנה
 ננהלנו

ככהלנו על המראה בראותנו כי כנים כל דבריו באגרת הנ"ל .
 ולולא הבטחתנו לפרסמה ברבים כשתבוא לידינו , הסתרנוה
 מפני כבוד הגאון הנ"ל וחכמיו . וח"ו לעורר מדנים ולהקל
 כבוד גדול בישראל , כי כל דרכנו שלום ואמת . אך אחת
 דברנו ולא נשנה , ואם שנינו למען האמת שנינו . והי' האמת
 צור מחסנו .

ורגה לפניך הקורא האהוב ! העתקת הסכמה הזאת
 מלה במלה . לא נשתנה בה קוץ של יוד .
 ואולי בראותך אותה בעין חוקר תחשוב לבך כמו
 שחשבו אנחנו , וזה : כי להיות תרגום החומש כלשון
 עם זר דבר קטן וקל בעיני חכם תורכניי כמותו ,
 לא בטל עליו אפילו רגע אחת ונתן רשות לאחד
 מהפחותים שבנושאי כליו לעבור על דברי המתרגם
 ולכתוב הסכמה על שמו . והוא כתב מה שעלה על
 רוחו בהשקפה ראשונה . וא"כ הרב הגאון קיי , והשגיחה
 על תלמידיו . כן נראה לנו . ויציג עליו דוע המליצה .

הסכמות אדמ"ו הגאון הגדול המפורסם גאון
ישראל מהו' יחזקאל סג"ל לנדא נריו
בע"המ ש"ות נודע ביהודה וספר צל"ח
בצירוף בי דינא רבא נר"ו :

להיות שחומש עם באר משה אינו מספיק ללמוד
 מתוכו עם הני ינוקי דרדקי כי המוכר
 לא ידע לשון דייטש כהוגן ומתוך כך נתחכמו קצת
 בדורינו לעיין בספרי הניבל אשר לא יתכן זה כי
 ידוע כי יש הפרש בכמה מקומות אשר שינו בפירוש
 המקרא

המקרא
 היה
 מקובלת
 והורגלו
 לאמיתו
 עליו
 כלשון
 ויטנו
 אל
 והעבר
 כל
 הוא
 שלא
 לשון
 המלמד
 דהקד
 עירוס
 הזלות
 כחמיו
 המעתיקים
 כלשון
 קצת
 לגדולים
 תרגום
 הילדים
 תכף
 כדי
 התרגום
 לשון
 העברי
 לטובה
 לדון
 לחכם
 המעשה
 על
 שג
 גלגול
 על
 המ
 כלל
 ו

המקרא לטעמים אשר היה להמחבר ההוא כי לא
 היה מבני עמינו אהבנו בני ישראל אשר התורה
 מקובלת בידיו מדור דור עד משה רבינו ע"ה
 והורגלו לפרש הפסוקים מבלי פנים כלל רק האמת
 לאמיתו ומתוך שלא נמצא בלשוננו פירש נכון בלשון
 לנו בלי שיכנס התחכמו עוד בדורינו לתרגם המקרא
 בלשון אשכנזי. ואולי ה' כוונת המחבר כדי שלא
 ישיטו לחפש בספרי הביבל ורצה לתקן לפי דעתו
 אבל באמת אהבנו רואים כי אין כאן שום תיקון
 והנער בטרה ידע מאוס ברע ובחור בטוב כבר נשכח
 כל טוב טיב לשון הקדש ממנו כי מתוך שהתרגם
 ההוא העמיק שפה לדבר בלשון אשכנזי עמוק מאוד
 שלא הורגלו בו כי אם הבקיאים ביותר בדקדק
 לשון אשכנזי ומתוך שכבר על הנער להבין דרך
 המלמד המלמדו לעסוק עמו רוב היום להעמידו על
 דקדק לשון אשכנזי ומתוך כך פנה היום ונשאר הנער
 ערום מעקרי התורה וגם מחמת שלא העמיד פירש
 המלות על כל מלה ומלה רק על המשך המקרא
 כראוי לכל מעתיק ספר מלשון ללשון במבואר בהקדמות
 המעתיקים פירש המשניות להרמב"ם מלשון הגרי
 ללשון עדרי וכן התנהג המתרגם ה"ל בתרגומו וזה
 ה' קצת נכון אם ה' מקדים שתרגום זה הוא
 לגדולים שכבר למדו וקראו ושנו אבל עכשיו שפשוט
 תרגום זה אבל קצת המבקשים דוקא ללמוד עם
 הילדים תרגום זה ומתוך כך נהפוך הוא שהילדים
 תכף בילדותם מוכרחים לבלות זמנם בספרי עמים
 כדי שירגלו בלשון נח אשכנזי כדי שילמדו אח"כ
 התרגום ההוא ונעשית תורתנו כשפחה המושגת את
 לשון אשכנזי שיתפשט דור ופירש המלות של לשוננו
 העברי אינם יודעים ואף אם ה' כוונת המתרגם
 לטובה כאשר הזכרתי למעלה כי כן חובה עלינו
 לדון את כל האדם לכך זכות וק"ו לאיש המפורסם
 לחכם אבל מה נעשה לתחלת המחשבה אם סוף
 המעשה נהפך לרועץ ולדעתי המתרגם בעצמו מתחרט
 על שגגתו בזה והנה נתעורר פה ה"ה מוה' זוסמן
 גלוגא להדפיס תורה וחמש מגילות עם פירש אשכנזי
 על המלות ולא נטה מפירש של המחבר ספר מלים
 כלל והוא לשון אשכנזי בלי שיכנס אבל לא עמוק
 וכל

7517

11

כנ

כהר

275

יצחק

99 9

על שם

ות יום